

شمع جادوی امید

ویژه نامه مراسم نکوداشت استاد دکتر محمد علی موحد

به اهتمام:

محمد ظاهری خسروشاهی

مؤسسه تحقیقاتی علوم اسلامی و انسانی دانشگاه تبریز

سرشناسه	طاهری خسروشاهی، محمد، ۱۳۵۷ -
عنوان و نام پدیدآور	شمع جادوی امید: ویژه‌نامه مراسم نکوداشت استاد دکتر محمدعلی موحد / به اهتمام محمد طاهری خسروشاهی؛ به سفارش موسسه تحقیقاتی علوم اسلامی و انسانی دانشگاه تبریز.
مشخصات نشر	تبریز: دانشگاه تبریز؛ انتشارات ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۲۳۷ ص.
فروست	انتشارات دانشگاه تبریز؛ ۶۲۵.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۷۲۰۴-۱۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	موحد، محمدعلی، ۱۳۰۳ - - یادنامه‌ها
موضوع	نویسندگان ایرانی - - قرن ۱۴
شناسه اف‌ده	دانشگاه تبریز. انتشارات ***
شناسه نزود	دانشگاه تبریز. موسسه علوم اسلامی - انسانی
بندی ک	۱۳۹۳ ی ۸۶ ۳۵۲۶ و PIR۸۲۲۳
بندی ر	۸۸/۸۶۲ فا ۸
شماره شناسایی	۳۴۶۴۷۰

انتشارات دانشگاه تبریز

شمع جادوی امید

ویژه‌نامه مراسم نکوداشت استاد دکتر محمدعلی موحد	به سفارش:
مؤسسه تحقیقاتی علوم اسلامی و انسانی دانشگاه تبریز (سه علامه)	به اهتمام:
محمد طاهری خسروشاهی	ناشر و فروست:
انتشارات دانشگاه تبریز، ۶۲۵	تاریخ و نوبت چاپ:
۱۳۹۳ - اول	شمارگان:
۱۰۰۰ نسخه	شابک
۹۷۸-۶۰۰-۷۲۰۴-۱۲-۲	

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه تبریز

این اثر به پیشنهاد و سفارش موسسه تحقیقاتی علوم اسلامی و انسانی دانشگاه تبریز به چاپ رسیده است و از مصوبات پژوهشی دانشگاه نیست.

نشانی: تبریز - بلوار ۲۹ بهمن - دانشگاه تبریز - تلفن: ۳۳۹۲۶۶۹ نمابر: ۳۳۴۲۵۶۲

فهرست

- آغاز سخن: / محمدرضا پورمحمدی؛ رئیس دانشگاه تبریز الف
- ضربان تجلیل از مقام علمی استاد دکتر محمدعلی موحد / عباس عباس‌زاده؛ باقر صدیقی‌نیا ۱
- روزشمار زندگی: / استاد محمدعلی موحد / محمدطاهری خسروشاهی ۱۱
- آذری سیسی: / دظلم / باغی دربار / شیخ مجدالدین اسماعیل سیسی ۱۹
- ابراهیم‌پور نمین: / محمد / تألیف در بار حیات و آثار سودی بوسنوی ۳۳
- بقایی: / محمد، ملک‌زاده؛ الهام / نقش دولت سیاسی بر فعالیت مؤسسات خبریه ۴۵
- بیگ‌باباپور: / یوسف / نگاهی به زندگی و آثار اشرف بیگ ۶۳
- خامه‌یار: / احمد / مزار دو تن از مشایخ صفویه لبنان و فلسطین ۷۹
- شجاری: / مرتضی / روش شناخت خدا از دیدگاه فیاض همدانی ۸۹
- صادری: / طه / روایتی از شیخ محمود در «سفینه تبریز» ۱۱۳
- عبادی: / احد / بررسی نقش کنسول‌گری عثمانی در تبریز عهد مشروطه ۱۲۵
- فتاحی فاضی: / قادر / منظومه گردی محمد حنفیه ۱۴۱
- قدیمی قیداری: / عباس / سال‌های پرتلاطم آذربایجان در آستانه تأسیس دولت فاجار ۱۵۳
- محمدی عسکرآبادی: / فاطمه، ملک‌نایب: مهدی / خصوصیات اخلاقی شمس تبریزی ۱۶۵
- مختاری: / سیامک / تأثیرپذیری مثنوی از مقالات شمس ۱۹۱
- کریمی قره‌بابا: / سعید / بررسی انواع ادبی در گلشن راز ۲۰۷
- نائیان: / جلیل / روایات شیرین نفت ۲۲۳

آغاز سخن

محمدرضا پورمحمدی

رئیس دانشگاه تبریز

مدد از خاطر رندان طلب ای دل، ورته
کار صعب است مبدا که خطایی بکنیم
حافظ

ایران قبله دل ادیبان و عرفان و کعبه مال اعیان و مقربان است و زبان پارسی
شکرینش، شاخ نبات دیوان‌های سخنوران و آذریایجان به سان جان این کالبد، و
تبریز چون نگینی درخشان در این میان؛ که ترکان با ویسی گویش، آبروی سخن‌دانانند
و عالمانش لنگر علوم. وقتی فضیلت‌های اعجاب‌آمیز این خاک با مضمون این عبارت
دمساز شود که «شرف المكان بالمکین»، تبریز را ارجی و عافیتی یابی؛ زیرا به عیان
می‌بینی فرزندان فرهیخته این شهر گوهرخیز را شانی است که عشاق خیال را بال
رسیدن به قله اعتبار و دانش ایشان نیست.

حضرت استاد محمدعلی موحد یکی از این نادره‌مردان و طایران خوش‌حالی است
ادبیات و عرفان است که با نزدیک به یک قرن حیات پاک، طبع جوان وی هر روز
میوه‌ای نو، بار می‌دهد و زلال فکرش تشنگان علم و عرفان را سیراب می‌کند؛ استاد
بزرگوار ما قطبی است که اصحاب قلم به گرد او در گردش اند و شاگردان از برکات
نفس هایش خوش.

دانشگاه تبریز بر آن است که همراه با قافله شوق دوستداران حضرت استاد، به تجلیل از این پیر روشن ضمیر شهرمان همت گمارد و ارج نامه او را با قلم بزرگان، دوستداران و شاگردانش در هیئت وزین به زیور طبع بیاراید؛ زیرا نیک می دانیم که اگر قومی بر خوان تجربه بزرگان خود بنشیند و قدر دان نعمت وجودشان باشد، راه را به سلامت پوید و بزرگی یبند.

نیک که زحمات همکاران سختکوش اینجانب در موسسه تحقیقاتی علوم اسلامی و انسانی دانشگاه تبریز (سه علامه) برای نگهداشت استاد موحد ثمر داده و این دست نوشته ارجمند نیز در کنار دو مجموعه دیگر (با قافله شوق و کتاب شناسی آثار استاد) در شرف دیدن آفتاب است؛ به واسطه وظیفه شاگردی و مسئولیتی قراردادی، تحریر هیئتی این مرقومه نیز سهم ما افتاده است. به خوبی واقفم عرصه سیمرخ جولانگاه خطری است و دشمن دربارہ چنین مردی بشکوه، تا چه میزان کاری صعب و دشوار. لذا او را به حسب تخصصی آرا و آثار استاد رانہ در وسع خود میسور می بینم و نہ در این مقام کوتا مقدور؛ لیکن نکته ای چند را که سال ها در آثار استاد دیده و در محضرش به سرس جان نوشتہ ام باز می گویم.

آری سخن در مناقب استادی است که طی نه دهه از حیات گرانبارش برکاتی را به ارمغان آورده که از شمار بیرونند؛ مردی جامع الاعراف که مراحل سیر و سلوک عرفان رام اوست، وزن ها و قافیه های سخت در علم، صنعت و سیاست عرصه های دیگر از جولانگاه اندیشه، و آزادگی مرام او؛ او به رسم پیشه بدر به کار تجارت دست یازیده و در ترجمه و تدقیق متون، بی نقص کار نموده است در دوره مبارزات ملی شدن صنعت نفت، سردبیری روزنامه این صنعت را بر عهده گرفته و در تنظیم دفاعیات ایران دایر بر حاکمیت حقہ بر جزایر سه گانه خلیج همیشه فارس (باسب کوچک، تنب بزرگ و ابوموسی) که مورد ادعای ناصواب کشور امارات است، کمری کرده کارستان. در کنار این ها، حتی از ساختن مدرسه برای جوانان زادگاهش نیز غافل نگشته و فکر فرزندان این آب و خاک را لحظه ای از ذهن خود نهشته است؛ گویا به «چندین هنر آراسته است» و این شعر شیوای شهریار واقعاً شایسته او که:

«آنچه خوبان همه دارند تو تنها داری».

استاد آن چنانکه از سیاق سخن، سلوک، نشست و راه رفتنش نیز پیداست، دارای حوصله و اراده‌ای پایا و دقی کمی نظیر در امور تحقیق و پژوهش هستند؛ همچنان که خود در مقدمه ترجمه و شرح «فصوص الحکم» می‌گویند «خیال تبع در این عرصه را پس از سخنان عجیب شمس تبریز در مورد ابن عربی سال‌ها در ذهن داشته و ایام متمادی برای این کار یادداشت برداشته» و پس از فاصله و فترت ایامی چند، به شکل کتابی بسیار سودمند در اختیار جویندگان جواهر علم گذاشته است. این دقیق و علم تمجیل، ریشه در شخصیت، تربیت و منش حضرت استاد دارد و در واقع ایشان را برتری پیوسته هستند و این خصیصه اخلاقی را با سرودن قالبی جدید از مضمون قدیم در این دو بیت آورده‌اند:

ره‌روم ره می‌بخارم و هاست	کار من جز رفتن پیوسته نیست
گر چه از ایسن رخ ناکامم هنوز	جز دلی پرتاب و پای خسته نیست

خصیصه دیگر استاد کم‌گویی و گریزگریزی ایشان است. شاهد را از همین کتاب ارجمند شرح فصوص الحکم می‌توان آورد؛ کلامی که آن را که عصاره آرای ابن عربی می‌دانند؛ عجیب آن که ابن عربی چکیده آرای خود را در ۲۷ فص آورده و استاد ما فقط ۱۰ فص اول کتاب محی الدین را با کمک دیگرانشمندش «صمد موحد» شرح و ترجمه کرده و عقیده دارد: «الب آرای او را با ما بخلاف آن که در این شرح آورده می‌توان در همین ۱۰ فص ابتدایی پیدا کرد» و الحق نیز بسیار زیاده گفته است.

شمس تبریز ما آتشی داشت که نابغه‌ای چون ملای روم را شیدای خود کرده و صد افسوس هنوز پس از قرن‌ها، غبار ابهام از تصنیفات و مقالات وی زدوده نشده بود. برای این کار خطیر، فرزندی خلف از زادگاه شمس می‌بایست، تا به انوار آثار خورشید منور شهرمان، چشمان طالبان علم را بینا کند و الحق موحد این فرزند خلف است و نوشته‌هایش درباره شمس تبریز گواه این مدعا.

نوشتن درباره این مرد بزرگ و ادای دین شایسته مقدور نیست لذا به همین مختصر بسنده نموده و در خاتمه، تلاش‌های ارزشمند ریاست محترم موسسه تحقیقاتی علوم اسلامی - انسانی دانشگاه تبریز برادرارجمند حجت الاسلام دکتر عباس عباس زاده و همکاران محترم‌شان در این موسسه را می‌ستایم که در این کار آستین همت بالا زدند تا همچون سایه‌سرو سهی (یادنامه استاد فقید دکتر بنوچهر مرتضوی) گنجینه‌ای جدید به جویندگان راه ادب و عرفان هدیه دهیم.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین